

ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯСИ: ЯРАТИЛИШ ТАРИХИ, ТАРАҚҚИЁТГА ЭРИШИШДАГИ АҲАМИЯТИ ВА ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИ БАРПО ЭТИШДАГИ РОЛИ

А. А. Туляганов

Ўзбекистон Республикаси ФА Давлат ва ҳуқуқ институти директорининг
ўринбосари, доцент

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақола Ўзбекистон Конституцияси: яратилиш тарихи, тараққиётга эришишдаги аҳамияти ва янги Ўзбекистонни барпо этишдаги роли илмий нуқтаи назардан кўриб чиқилади.

Калит сўзлар: Ўзбекистон Конституцияси, қонун, ҳуқуқ, модда, тарих.

Тўла ишонч билан айтиш мумкинки, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси халқимиз сиёсий-ҳуқуқий тафаккурининг юксак намунасидир. У ҳеч кимга қарам бўлмасдан, эркин ва озод, тинч ва осойишта, фаровон яшашнинг қонуний кафолати бўлиб келмоқда. Бозор муносабатларида асосланган ҳуқуқий демократик давлат, кучли фуқаролик жамияти барпо этиш борасида мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилмоқда.

Ш.М.Мирзиёев

КИРИШ

Давлатлар ва ҳуқуқий тизимлар тарихига назар ташлайдиган бўлсак, ҳозир биз тасаввур этадиган конституцияларнинг пайдо бўлганига ҳали унча кўп вақт бўлгани йўқ. Баъзи манбаларда дастлабки конституция сифатида 1787 йили Филадельфияда қабул қилинган **АҚШ Конституцияси** тилга олинади. Аслида ундан олдин қабул қилинган конституциялар ҳам бор. Бу дунёдаги энг кичик анклав давлатлардан бири – **Сан-Марино** (ҳамма томондан Италия ҳудуди билан ўралган) Республикасининг 1600 йилда қабул қилинган асосий қонунидир.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Конституциянинг ибтидоси аслида қадимги **Греция** ҳуқуқий ҳужжатлари бўлса ажаб эмас. Бундан қарийб тўрт

минг йил аввал қадимги Бобилда яратилган Хаммурапи қонунларида ҳам конституцияга хос кўпгина жиҳатлар ўз аксини топган. Шарқ мамлакатларида эса диний таълим, хусусан, ислом дини кўрсатмалари, шариат қоидалари конституция вазифасини ҳам бажариб келган. Бундан ташқари, улуғ аждодимиз Юсуф Хос Хожибнинг «Қутадғу билиг» («Саодатга бошловчи билим») асарида давлат, жамият ва инсон ўртасидаги муносабатлар қандай бўлиши лозимлиги тегин ёритилган. Айниқса, соҳибқирон Амир Темурнинг «Тузуқлар»и бу борада бебаҳо сиёсий, ҳуқуқий, маърифий қўлланма бўлиб, ундаги кўпгина ғоялар ҳозиргача ўз аҳамиятини йўқотгани йўқ.

“Конституция” атамаси Қадимги Греция ва Римдаёқ маълум бўлган (масалан, Грецияда, хусусан Спартадаги асосий бошқарув қонунлари мажмуи, Римда император Конституцияси деб аталган қонун) бўлсада, Амир Темур “Тузуқлар”и Шарқ ва Осиё мамлакатлари цивилизациясига хос алоҳида шаклдаги (диспозитив нормалар билан бир қаторда императив нормалар ҳам акс этган) конституциявий ҳужжат хусусиятига эга бўлган. У шариат қонунлари билан бир қаторда Марказий Осиё минтақаси халқлари тақдирига кучли таъсир ўтказган. Ўша даврдаги энг илғор ҳуқуқий ҳужжатлардан бири бўлганлиги ҳам эътиборга лойиқ.

Қизиғи шундаки, дунё мамлакатлари орасида конституцияга эга бўлмаганлари ҳам учрайди. Буюк Британия, Янги Зеландия ва яна бир неча давлатлар конституциявий қонунлар ёки қонунчилик ривожланган демократик давлатлар бўлсада, Конституция деб номланувчи яхлит ҳуқуқий ҳужжатга эга эмаслиги билан дунё мамлакатлари ичида яққол ажралиб туради. Буюк Британияда конституциявий ҳуқуқлар парламент қабул қиладиган қонунларда ўз аксини топади. Бу ерда 1689 йилдаёқ «Хабеас корпус акти» қабул қилинган эди.

Ўзбекистон Республикаси амалдаги Конституциясининг яратилиши тарихи ҳам жуда эътиборли ходисалар ҳамда жараёнларга бой. Конституция (лотинча “Constitution” – тузилиш, тузуқ) – давлатнинг Асосий қонуни. У давлат тузилишини, ҳокимият ва бошқарув органлари тизимини, уларнинг ваколати ҳамда шакллантирилиш тартиби, сайлов тизими, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва шахснинг ўзаро муносабатлари, шунингдек, суд тизимини ҳамда давлат ва жамиятнинг ўзаро муносабатларини белгилаб беради.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг яратилиши халқимизнинг мустақиллик сари узок йўлдаги изланишлари натижаси эканлигини ҳеч ким инкор этмайди.

Авваламбор, давлатимизнинг конституциявий “бино”сини қуришда уч минг йилликдан зиёд миллий давлатчилик тажрибасига таянилган. Бугунги янги Ўзбекистон ўзида қадимги Хоразм ва Сўғдиёна, Бактрия, Қорахонийлар, Хоразмшоҳлар, Амир Темур ва Темурийлар, ўзбек хонликлари, миллий руҳдаги тарихий анъаналарни мужассам этган.

Асосий Қонунимиз Шарқий ва Ғарбий цивилизацияларни ўз ичига олган жаҳон конституциявий тажрибалари, 100 дан ортиқ мамлакатлар тўплаган илғор конституциявий тажрибани ҳисобга олган ҳолда яратилган.

Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Конституциясининг ғоя ва нормаларида халқимизнинг кўп асрлик тажриба ва маънавий қадриятлари, бой тарихий-ҳуқуқий мероси акс эттирилгани унинг ҳаётийлигининг кафолатидир.

Шу билан бирга, Асосий Қонунимиз кўплаб демократик давлатларда конституциявий қурилиш соҳасидаги илғор тажрибанинг энг яхши жиҳатларини, Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг умумэтироф этилган нормалари ҳамда мазкур соҳадаги бошқа халқаро ҳужжатларга асосланган инсон ҳуқуқ ва манфаатлари, эркинлигини таъминлаш ва ҳимоя қилиш механизмини ўзида мужассам этган.

Конституциянинг қабул қилиниши ижтимоий ва давлат қурилишининг барча жабҳаларидаги муносабатларни, миллий қонунчилигимизнинг барча соҳаларини тартибга солувчи аниқ ҳуқуқий тизимни ташкил этди.

Ўтган давр мобайнида мамлакатимиз парламенти Конституция нормаларига мувофиқ 700 га яқин қонунларни қабул қилди, 200 дан ортиқ кўп томонлама халқаро шартномани ратификация қилди ва шу тариқа Асосий Қонунимизни амалга оширишнинг яхлит ҳуқуқий механизми яратилди. Унинг самарадорлигини вақт ўзи кўрсатиб турибди ва бу бугун жаҳон ҳамжамияти томонидан эътироф этилмоқда.

Академик А.Х.Саидов таъкидлаганларидек, Асосий Қонунимизга нисбатан бундай юксак ва холис баҳолар берилиши бежиз эмас. Буни, жумладан қуйидаги сабаблар билан изоҳлаш мумкин:

Биринчидан, бизнинг Конституция ҳақиқатан ҳам демократик Конституциядир. Тарихда синалган умуминсоний, умумбашарий қадриятларни, халқаро андозаларни ўзида мужассам этган ҳужжатдир.

Иккинчидан, бизнинг Конституция энг ривожланган, тараққий топган давлатларнинг тарихий тажрибасига таянган ҳолда яратилган. Бунда қайсидир давлатнинг тайёр Конституциясини кўр-кўрона кўчириб олиш йўлидан бормай, балки энг илғор хорижий конституциявий тажрибаларни ўргандик ва эътиборга олдик.

Натижада эндиликда Бош Қомусимиз дунё миқёсида ҳам ҳар қандай тараққий топган давлат Конституцияси билан бемалол куч синашмоқда.

Учинчидан, Конституциянинг ғоя ва нормалари ўзбек халқининг теран тарихий илдизларига асосланган бўлиб, у кўп асрлик тажриба ва маънавий қадриятларни, улуғ аждодларимизнинг ҳуқуқий меросини ўз ичига олган. Конституциямиз асосида мамлакатимизда миллий қонунчилик тизими, давлат органлари, фуқаролик жамияти институтлари шаклланди. Бугунги кунда барча жабҳаларда кенг кўламли ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий салоҳиятимиз юксалиб, фуқароларимизнинг дунёқараши тобора ўсиб бормоқда. Буларнинг барчаси, энг аввало, Бош қонунимизнинг ҳаётбахш куч-қудрати натижасидир.

Аҳоли фаровонлигини ошириш, мамлакат тараққиётини, қонун устуворлигини, инсонларнинг қонуний ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳар бир мамлакат учун долзарб аҳамиятга эга масалалар ҳисобланади. Ушбу мақсадларга эришишда Конституция дарҳақиқат ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Конституциянинг мамлакат ҳаётидаги аҳамиятига тўхталар эканмиз, аввало, унинг моҳиятини англаб етишимиз зарур. Конституция ҳар бир давлатнинг ҳуқуқ тизимида катта аҳамиятга эга бўлиб, олий юридик кучга эга норматив-ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади. Муайян мамлакат ҳуқуқ тизимидаги ҳеч бир қонун ҳужжати нормаси Конституцияда белгилаб қўйилган нормаларга зид келиши мумкин эмас.

Конституцияда давлат тузилиши, қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятининг ваколатлари, сайлов тизими, фуқароларнинг ҳуқуқлари, бурчлари ва мажбуриятлари, жамият ва шахс, шунингдек давлат ва фуқаро ўртасидаги муносабатларга доир энг муҳим жиҳатлар қатъий белгилаб қўйилади.

Мамлакатимиз давлати ва ҳуқуқи тарихига мурожаат қиладиган бўлсак, конституцияга ҳос бўлган жиҳатларни ўзида мужассам этган илк китобларнинг вужудга келиши узок ўтмишга бориб тақалишига гувоҳ бўламиз. Хусусан, Амир Темурнинг «Темур тузуклари» асарида давлат бошқаруви, ҳокимиятнинг бўлиниши, ижро ҳокимиятини шакллантириш, амалдорларни вазифасига тайинлаб, вазифасидан озод қилиш, давлат ва фуқаро ўртасидаги муносабатлар, солиқ ва молия тизимини шакллантириш билан боғлиқ кўплаб жиҳатлар ёритилган. Номзодлик диссертацияси билан боғлиқ илмий изланмаларимизда мазкур масалаларга 1995-1997 йилларда катта эътибор берганмиз.

Мустақил Ўзбекистон конституциясининг яратилишида шу каби тарихий асарлар, шунингдек, 100 дан ортиқ давлатлар тажрибаси чуқур ўрганилган ҳамда мамлакатимиз тараққиёти учун аҳамиятли бўлган жиҳатлар инобатга олинган.

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини яратиш борасидаги энг муҳим қадамлардан бири 1990 йил 21 июн куни Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислам Каримов раислигида давлат арбоблари, депутатлар ва мутахассислардан иборат 64 нафар аъзодан иборат Конституциявий комиссиянинг тузилиши бўлган.

Бу ўринда мазкур кенгаш таркибида Ўзбекистон Республикасининг Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёев ҳам бўлганлиги ҳамда қомусимизнинг яратилиши ишларига жуда катта ҳисса қўшганлиги алоҳида эътиборга лойиқ. Ушбу комиссия томонидан 2 йилдан кўпроқ вақт давомида олиб борилган меҳнат натижасида мамлакатимиз Конституцияси лойиҳаси тайёрланган.

Конституциянинг биринчи лойиҳаси 1992 йил 26 сентябр куни матбуотда чоп этилиб, умумхалқ муҳокамасига қўйилди. Тарихий маълумотларга диққат қиладиган бўлсак, Конституциявий комиссияга қомусимиз лойиҳаси юзасидан турли хил фикрлар билдирилган 600 га яқин хат келиб тушган. Бунда мамлакатимиз фуқаролари томонидан билдирилган фикрлар 5000 мингдан ортиқни ташкил этган.

Фуқаролар томонидан билдирилган фикрлар инобатга олинган ҳолда Конституция лойиҳаси тўлдирилган ва 1992 йил 21 ноябрда иккинчи марта умумхалқ муҳокамасига қўйилди. 1992 йил 8 декабрда эса қабул қилинган.

Маълумки Конституция мамлакатимиз тарихидаги энг оғир даврда қабул қилинган. Умуман илк мустақиллик йиллари сиёсий барқарорликка турли таҳдидларнинг мавжудлиги, Наманган, Тошкент каби вилоятларда этник можаролар чиқариш учун турли ҳаракатларнинг амалга оширилиши, иқтисодий қийинчиликлар, жумладан озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш борасида жиддий муаммоларнинг юзага келиши даври ҳисобланади.

Бундай таҳликали даврда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси инсон манфаатларини энг олий қадрият деб биладиган, барча ўзига муносиб тарзда, фаровон ҳаёт кечира оладиган, тинчлик ва тотувлик таъминланган давлат барпо этиш йўлида қабул қилинган.

Мамлакатимиз конституцияси инсон ҳуқуқларини олий қадрият сифатида кўриб, демократия тамойилларини ўзида мужассам этган ва юртимизда яшаётган ҳар бир фуқаронинг фаровон ҳаёт кечиришини, қонун устуворлигини, барчанинг қонун олдида

тенглигини таъминлашга қаратилган тарихий ҳужжат ҳисобланади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Асосий қомусимиз мамлакатимизнинг ҳозирги кунгача босиб ўтган тарихий йўлида катта аҳамият касб этди. Буни қуйидаги йўналишларда кўришимиз мумкин.

Биринчидан, Конституция Ўзбекистон Республикасининг суверен демократик давлат эканлигини қонунан мустақамлаб қўйди. Хусусан, 1-моддада «Ўзбекистон - суверен демократик республика. Давлатнинг «Ўзбекистон Республикаси» ва «Ўзбекистон» деган номлари бир маънони англатади», - дейилган.

«Ўзининг тузилиши, йўналиши, мазмуни жиҳатидан аввалги конституциялардан принципиал равишда фарқ қилувчи Ўзбекистон Конституцияси биринчи моддасидан тортиб, то охириги – 128-моддасига қадар мустақиллик ғояси билан суғорилди. Жаҳон ҳамжамиятининг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги ютуқларига, демократик кадриятларга таянилгани ҳам Конституциямизнинг хусусияти саналади».

Иккинчидан, қомусимиз ҳокимиятнинг ягона манбаи халқ эканлигини, ҳар бир фуқаро мамлакат ҳаётига доир энг муҳим масалалар борасида қарор қабул қилиш жараёнида референдумлар орқали иштирок этиши ва ўз фуқаролик позициясини билдириши мумкин эканлигини қонуний кафолатларини яратди. Таъкидлаб ўтиш зарурки, мазкур жиҳатлар демократиянинг энг муҳим, бошқача қилиб айтганда бирламчи тамойиллари ҳисобланади.

Учинчидан, мустақиллик давригача бўлган даврда амалда бўлган қонун ҳужжатларидан тубдан фарқ қилган ҳолда, Конституцияда иқтисодий ҳуқуқлар, хусусан, ҳар бир шахсининг мулкдор бўлиш, меҳнат қилиш, эркин касб танлаш каби ҳуқуқларига жиддий эътибор қаратилди.

Бу ўринда мулк ҳуқуқини таъминлаш борасидаги нормаларнинг қомусда ўз аксини топиши мамлакатимизда бозор иқтисодиётини ривожлантириш борасида улкан қадам бўлди.

Илк мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикаси марказлашган режали иқтисодиётдан воз кечиб, бозор иқтисодиётига ўтар экан, унинг қонуний асосларини мустақамлаш долзарб вазифага айланди.

Бунда аввало мулк ҳуқуқини мустақамлаш зарурати туғилди. Чунки бозор иқтисодиёти шахсий мулкка

дахлсизлигига асосланади. Бу борада ҳам конституциянинг аҳамияти беқиёсдир.

Тўртинчидан, барча фуқароларнинг миллати ирқи, жинси, дини, тили, ижтимоий келиб чиқишидан қатий назар қонун олдида тенглиги кафолатланди. Ривожланган давлатларнинг тараққиёт йўлига диққат қиладиган бўлсак ривожланишнинг ҳуқуқий асосида тенглик ва адолатнинг таъминланганлиги ётади. Бу ўринда фуқароларнинг қонун олдида тенглиги демократик ривожланишнинг асоси ҳисобланади.

«Конституциямизда инсон манфаатлари устун қўйилган. Асосий қонунимизни синчиклаб ўрганган ҳар бир шахс бевосита гувоҳи бўладики, унинг бутун мазмун-моҳияти инсонга хизмат қилишга йўғрилган. Конституциямизнинг бирон бир жойида «давлатнинг ҳуқуқи» ёки «фуқаролар давлат хоҳиш-иродасини бажариши шарт» қабилидаги қоидалар учрамайди. Аксинча, Асосий қонунимизда «Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдида масъулдирлар», «Давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустақамланган ҳуқуқлари ва еркинликларини таъминлайди» каби давлатнинг мажбуриятларини учратамиз».

Бешинчидан, Конституцияд ривожланган фуқоролик жамиятини барпо этиш учун энг муҳим жиҳатлардан бири бўлган ҳар бир инсоннинг яшаш, еркинлик, шахсий дахлсизлик, фикрлаш, сўз, эътиқод ва виждон эркинлиги каби ҳуқуқлари олий кадрият даражасига кўтарилди.

Бу ўринда мазкур ҳуқуқларнинг қомусда белгилаб қўйилиши жамият ҳаётида ушбу тушунчаларнинг аҳамиятини янада оширади.

Олтинчидан, давлатимиз ҳуқуқий тизимида ҳеч бир норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки унинг алоҳида нормаси Конституцияга зид келиши мумкин эмаслиги қатъий белгилаб қўйилди. Жумладан, 16-моддада «**Бирорта ҳам қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституция нормалари ва қоидаларига зид келиши мумкин эмас**»,- деб айтиб ўтилган. Мазкур норманинг ҳуқуқий демократик давлат қуришдаги аҳамияти беқиёсдир. Чунки бу конституцион норма натижасида бир томондан ҳуқуқда турли зиддиятларнинг вужудга келишининг олди олинса, бошқа томондан коллизиялар вужудга келган тақдирда уни бартараф этиш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Дарҳақиқат, мамлакатимизда «Халқ давлат органларига эмас, балки давлат органлари халққа хизмат қилиши керак» деган асосий тамойилга таянган ҳолда одамларнинг дардини

эшитиш, улар билан очик мулоқотда бўлиш, оғирини енгил қилиш тамойили асосида халқ билан мулоқотнинг янгича тизими жорий этилди. Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан ташкил этилган Президентнинг виртуал ва Халқ қабулхоналари хусусида ҳам ана шундай фикр билдириш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси негизида ишлаб чиқилган Ҳаракатлар стратегияси ўтган қисқа даврда давлат ва жамиятни ривожлантиришнинг мутлақо янги босқичига асос солди. Ҳозирда мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси Янги Ўзбекистонни барпо этиш йўлида кенг қўламли ва улкан ислохотлар олиб борилмоқда.

Ушбу стратегияни амалга оширишда Бош Қомусимиз ҳам улкан аҳамият касб этади, сабаби Янги Ўзбекистон стратегиясининг барча етти йўналишининг амалиётга жорий этилиши қомусимиз билан чамбарчас боғлиқдир. Хусусан, мазкур стратегиянинг иккинчи йўналиши адолат ва қонун устуворлиги таъминлашга қаратилган бўлиб, ушбу жиҳат халқчил давлат қуриш ва инсон қадр-қимматини таъминлашнинг енг асосий ва зарур шарти сифатида айтиб ўтилган. Қонун эса аввало Конституция демакдир.

Эътиборингизни тортмоқчи бўлган яна бир хусусият бу мамлакатимиз конституциясига киритилган тзлдиришлар ҳамда ўзгартиришлар хронологиясидир.

Конституция билан давлат ва жамият ривожланишининг демократик тамойиллари белгилаб қўйилган. Республикада рўй бераётган демократик ўзгаришлар давомида Конституцияга ҳам ўзгаришлар киритиб келинмоқда. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ҳозирги кунга қадар 14 марта ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган:

1993 йил 28 декабрда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 77-моддаси 1-қисмидаги “150 нафар депутатдан” деган сўзлар “депутатлардан” деган сўз билан алмаштирилди;

2002 йил 27 январда ўтказилган умумхалқ референдуми натижаларига кўра ҳамда унинг асосида 2003 йил 24 апрелда қабул қилинган Қонунига мувофиқ, Конституциянинг XVIII, XIX, XX, XXIII бобларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилган;

2007 йил 11 апрелдаги Қонун билан Конституциянинг 89-моддасига, 93-моддасининг 15-бандига, 102-моддасининг иккинчи қисмига тузатишлар киритилган;

2008 йил 25 декабрда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 77-моддаси биринчи қисмига ўзгартиш киритилган;

2011 йил 18 апрелда қабул қилинган Қонун билан Конституциясининг 78, 80, 93, 96, 98-моддаларига ўзгартиш, қўшимчалар киритилган;

2011 йил 12 декабрда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 90-моддаси иккинчи қисмига тузатиш киритилган;

2014 йил 16 апрелда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 32, 78, 93, 98, 103, 117-моддаларига ўзгартиш, қўшимчалар киритилган;

2017 йил 6 апрелда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 80, 81, 83, 93, 107, 110, 111-моддаларига ўзгартиш, қўшимчалар киритилган;

2017 йил 31 майда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 80, 93, 108, 109-моддаларига ўзгартиш, қўшимчалар киритилган;

2017 йил 29 августда қабул қилинган Қонун билан Конституциянинг 99, 102-моддаларига ўзгартиш, қўшимчалар киритилган;

2018 йил 15 октябрда қабул қилинган Қонун билан 105-модданинг биринчи қисмидаги “икки ярим йил муддатга раисни (оқсоқолни) унинг маслаҳатчиларини” деган сўзлар “раисни (оқсоқолни)” деган сўзлар билан алмаштирилган;

2019 йил 18 февралда қабул қилинган Қонун билан 80, 93-моддаларига ўзгартириш киритилиб, Миллий хавфсизлик хизмати Давлат хавфсизлик хизмати деб юритила бошланди;

2019 йил 5 мартда қабул қилинган Қонунга асосан 79, 93, 98-моддаларга ўзгартиришлар киритилган;

2019 йил 4 сентябрда қабул қилинган Қонунга асосан сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан 96, 117-моддаларга ўзгартиришлар киритилган.

2021 йилнинг 8 февралда қабул қилинган Қонунга асосан Конституциямизнинг 7, 33, 85, 86, 93, 98, 100, 107 ва 117-моддаларига ўзгартиришлар ва тўлдиришлар киритилди.

Мазкур жараён ҳам Ўзбекистон Республикаси миллий давлат ва ҳуқуқ тарихи, хусусан Конституциявий тизимнинг жамиятимизда мунтазам ривожланиб бораётганлигидан далолатдир.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, ҳозирги даврда олдимизга қўйилган улкан марраларга эришиш, жумладан, мамлакатимизда давлат бошқаруви самарадорлигини кучайтириш, Янги Ўзбекистонда фуқароларнинг ҳуқуқ, эркинлик ва манфаатларини қонуний кафолатлари билан боғлиқ муҳофазани кучайтириш,

бошқарув жараёни шаффофлигини таъминлаш, одил судловни амалга ошириш ва бу орқали адолатни қарор топтиришда жамият ҳаётининг барча жабҳаларини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Бу ўринда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси олий юридик эга норматив-ҳуқуқий ҳужжат сифатида юқорида илгари сурилган вазифаларни амалга оширишда асос ва дастуриламал бўлиб хизмат қилади.

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, кадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисобланиши белгиланган, унда жамиятда тинчлик ва ҳамжиҳатлик барқарорлиги учун мустаҳкам замин мавжуддир. Асосий қонунимиз мамлакатимизда инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, фуқаролик жамияти асосларини шакллантириш ва ривожлантириш, жамият ҳаётининг барча соҳаларини изчил либераллаштириш ва модернизация қилиш ҳамда “кучли давлатдан -- кучли фуқаролик жамияти сари” тамойилини амалга тадбиқ этишда мустаҳкам ҳуқуқий асос сифатида хизмат қилмоқда.

Бундан 29 йил аввал яъни, 1992 йил 8 декабрда мамлакатимизнинг Асосий Қонуни – Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилиниб, мустақил ва суверен Ўзбекистон Республикасини барпо этишнинг мустаҳкам ҳуқуқий асоси яратилган эди. Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон Декларацияси ва ҳалқаро ҳуқуқнинг бошқа асосий ҳужжатларига мос бўлган, шунингдек ўзбек давлатчилиги ривожининг бой тарихий тажрибасига таянган ҳолда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси юртимизда инсон ҳуқуқлари ва манфаатлари олий қадрият эканлигини, фуқароларнинг эрки, ҳуқуқ ва манфаатлари давлат манфаатларидан устунлигини қонуний мустаҳкамлади.

Мустақиллик Қомуси номини олган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси - республикамызда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларнинг мустаҳкам ҳуқуқий асоси бўлиб, мамлакатимиз демократик тараққиётини изчиллик билан таъминлаб келмоқда, шунингдек, юртимизда демократик ҳуқуқий давлат ва адолатли фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг асосий тамойилларини белгилаб беради. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 7-моддасига асосан, “Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир. Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимияти халқ манфаатларини кўзлаб ва Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ҳамда унинг асосида қабул

қилинган қонунлар ваколат берган идоралар томонидан амалга оширилади” деб белгиланган.

Конституция - тарихий аҳамияти беқиёс бўлган ҳужжатдир. Унда тарихийлик замонавийлик билан уйғунлашиб, жаҳоннинг ижтимоий, сиёсий, фалсафий ва ҳуқуқий тафаккури соҳасида эришилган барча ютуқлар мужассамлашган. Бош қомусимиз мазмунан ва моҳиятан демократик руҳ билан суғорилган бўлиб, унда демократия тамойиллари устувор бўлган адолатли жамият барпо этиш кўзда тутилган мустаҳкам ҳуқуқий пойдевордир. Конституциямиз Ўзбекистоннинг буюк келажagini барпо этиш йўлида мустаҳкам пойдевор сифатида хизмат қилаверади.

REFERENCES

1. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. Тошкент, 2017 йил, 7 декабрь.
2. Саидов А.Х. Янги Ўзбекистон ва барқарор конституциявий ривожланиш. Халқ сўзи газетаси, 2020 йил 26 ноябрь сони.
3. Туляганов А.А. Амир Темурнинг давлатни бошқариш тўғрисидаги ғоялари (Темур тузуклари асосида). Т.1997 йил.
4. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси

